

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1. α 1 Σ: ὅσοι δὲ ... ἀγαθὴ φύλης.

2. Λ Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν ... τέχνη.

β. i. ἐν αὐτοῖς: Αναφέρεται στα ἐν τοῖς συναλλάγμασι, ἐν τοῖς δεινοῖς, τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς.

ii. τούτων: Αναφέρεται στη λέξη ἐνεργείας

B1. Συνεχίζοντας την επιχειρηματολογία του ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα «Μαρτυρεῖ δὲ ... ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί» εισάγει ένα νέο επιχείρημα που στηρίζεται στον διαπλαστικό ρόλο του νομοθέτη («Μαρτυρεῖ δὲ ... ἀγαθὴ φύλης.»). Οι άνθρωποι δεν έχουν από τη φύση τους ηθική ποιότητα, όμως οι επιλογές και οι αντίστοιχες ενέργειες καθορίζουν την κατάκτηση της ηθικής και την υιοθέτηση του αντίστοιχου τρόπου ζωής. Γι' αυτόν τον λόγο, η παρουσία του νομοθέτη κρίνεται άκρως αναγκαία, αφού με τους νόμους που θεσπίζει, εθίζει τους πολίτες προς αντίστοιχες ενέργειες, δείχνοντάς τους με τον έπαινο ή την τιμωρία του ενδεδειγμένο τρόπο συμπεριφοράς. Δεν πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε ότι ο νόμος αποτελεί πάγια αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων ότι ο νόμος δεν αποβλέπει απλώς στην αποτροπή και τιμωρία των παραβατικών συμπεριφορών, αλλά παιδαγωγεί διά βίου τους πολίτες και τους οδηγεί σε επαινετές συμπεριφορές. Αυτή είναι και η θέση του Αριστοτέλη: ο νομοθέτης οὐκ ἔῃ τὰ φαῦλα πράττειν, τὰ δὲ καλὰ καὶ σπουδαῖα κελεύει (Ἠθικὰ Μεγάλαι, 1.9.9.2-3, 1187a14-15). Με αυτό τον τρόπο ο νόμος λειτουργεί ως ισχυρός παράγοντας ενότητας και συνοχής μέσα στην κοινωνία.

Οι άνθρωποι επιλέγουν και εφαρμόζουν συγκεκριμένους τρόπους ενέργειας, που τους οδηγούν άλλοτε στην κατάκτηση της ηθικής αρετής και άλλοτε στη φθορά της («Ἔτι ἐκ ... καὶ φθείρεται»). Είναι θεμελιώδες στην φιλοσοφία το αντιθετικό ζεύγος γένεση - φθορά. Οι δύο αυτές έννοιες περιγράφουν τη φυσική ροή της ζωής, η οποία ξεκινά από την χρονική στιγμή της γέννησης, παρουσιάζει ανοδική πορεία προς την ακμή, έπεται όμως η παρακμή και τέλος η φθορά, δηλαδή ο θάνατος. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα όλες οι ενέργειες που οδηγούν τον άνθρωπο στον ενάρετο τρόπο ζωής, του προσφέρουν ισορροπία και τον οδηγούν στην κατάκτηση της ευδαιμονίας συνιστούν τη γένεση, δηλαδή τη δημιουργία της ηθικής αρετής. Ακριβώς με τον ίδιο τρόπο, αλλά με ενέργειες που κάνουν τον άνθρωπο όχι ενάρετο, αλλά ακόλαστο και αναισθητο, συμβαίνει φθορά της ηθικής αρετής, δηλαδή καταστροφή.

Με αναλογικό τρόπο καταγράφει ότι το ίδιο ισχύει και στο πεδίο των τεχνών («ὁμοίως δὲ ... καὶ κακοί»). Κάνοντας ενέργειες και ασκώντας την τέχνη του γίνεται και ο καλός και ο κακός οικοδόμος καθώς και ο καλός και ο κακός καθαριστής. Αναφέρει λοιπόν, τα παραδείγματα του οικοδόμου και του κιθαριστή.

Ο εθισμός του ανθρώπου στην εκμάθηση μιας τέχνης και στην εκτέλεσή της με τον ίδιο τρόπο οδηγεί στην κατάκτηση ή καταστροφή της τεχνικής κατάρτισης.

Συγκεκριμένα η τέχνη είναι το σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον συγκεκριμένο κάτοχό τους να παράγει μορφές, τεχνικά δημιουργήματα. Υπό αυτήν την έννοια, δηλώνει ο Αριστοτέλης, η τέχνη μιμείται τη φύση· κοινός παράγοντας που τις συνδέει είναι η ύπαρξη κάποιας δημιουργικής λογικής. Έτσι, τεχνίτης δεν είναι μόνο ο καλλιτέχνης αλλά γενικότερα ο δημιουργός, και προϊόντα της τέχνης όχι μόνο τα καλλιτεχνικά έργα αλλά όλα τα δημιουργήματα του τεχνίτη.

Στο τέλος του αποσπάσματος («Εἰ γὰρ ... ἢ κακοί») ο Αριστοτέλης συμπερασματικά χρησιμοποιεί έναν αποθετικό συλλογισμό του αντίθετου του πραγματικού για να αναδείξει τη σημασία του δασκάλου στην πορεία της ζωής του ανθρώπου. Η σκέψη του βασίζεται στο γεγονός ότι αν όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται με συγκεκριμένη ηθική χροιά, ο δάσκαλος θα ήταν απλά ανούσιος, γιατί ο καθένας θα είχε φυσικά χαρακτηριστικά, τα οποία δε θα άλλαζαν. Ο δάσκαλος, όμως, όχι μόνο κρίνεται απαραίτητος, αλλά είναι αυτός που από μικρή ηλικία καθοδηγεί τα παιδιά προς την κατάκτηση της γνώσης σχετικά με το τι είναι δίκαιο και τι άδικο, τι ωφέλιμο και τι βλαβερό μέσω επαίνων και ποινών, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Έτσι τα παιδιά από μικρή ηλικία, καθώς ξεκινά η κοινωνικοποίησή τους και η ένταξή τους στην ομάδα, συνειδητοποιούν το περιεχόμενο των εννοιών και ακολουθούν του ενδεδειγμένο τρόπο συμπεριφοράς.

Συμπερασματικά, τόσο η ύπαρξη του νομοθέτη όσο και του δασκάλου αποδεικνύουν ότι οι ηθικές αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως αλλά καλλιεργούνται συνειδητά και με σταθερό τρόπο.

B2. Σύμφωνα με το απόσπασμα από το κείμενο του Αριστοτέλη («**Οὕτω δὲ ... δὲ ἄδικοι**») και στο πεδίο των ηθικών αρετών και ιδίως της δικαιοσύνης, ο άνθρωπος μαθαίνει να δρα με έναν συγκεκριμένο τρόπο στις συναλλαγές του με τους άλλους ανθρώπους και καταλήγει στην υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου ηθικού τύπου, όπως είναι ο δίκαιος και ο άδικος. Συγκεκριμένα τα συναλλάγματα είναι όλων των μορφών οι συναλλαγές, συμβόλαια, συμφωνίες, πρωτίστως οι οικονομικές. Αυτού του είδους οι σχέσεις των συμπολιτών μεταξύ τους δεν είναι για τον Σταγειρίτη ένα επιμέρους ή περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Είναι η συγκεκριμενοποίηση της αλλαγής, της ανταλλακτικής σχέσης μεταξύ των συμπολιτών. Και η σχέση αυτή είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία. Επιτυγχάνεται, κατεξοχήν, με τον εξισωτικό για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ρόλο του νομίσματος (χρήματος). Βλ. Ἠθικὰ Νικομάχεια 1133b17-18: οὔτε γὰρ ἂν μὴ οὔσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, οὔτ' ἀλλαγὴ ἰσότητος μὴ οὔσης, οὔτ' ἰσότης μὴ οὔσης συμμετρίας [: γιατί αν δεν υπήρχε ανταλλαγή, δεν θα υπήρχαν σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων· ούτε ανταλλαγή θα υπήρχε, αν δεν υπήρχε ισότητα· ούτε ισότητα, αν όλα τα αγαθά δεν μπορούσαν να μετρηθούν με ένα κοινό μέτρο –μετάφραση Δ. Λυπουρλής]. Κατά προέκταση, τα συναλλάγματα είναι ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης και εμφάνισης ηθικών σχέσεων. Αντίστοιχα στο παράλληλο κείμενο αναδεικνύεται η σημασία της δικαιοσύνης στην ανθρώπινη κοινωνία και στο πώς επηρεάζει πολύπλευρα την συμπεριφορά και τις επιλογές του ατόμου. Η δικαιοσύνη χαρακτηρίζεται ως επιείκεια και της αποδίδεται

κοινωνικός χαρακτήρας αφού αναγκάζει τον άνθρωπο να μπει στη διαδικασία να προσεγγίσει ένα ζήτημα μέσα από τα μάτια του άλλου («**Στη δικαιοσύνη ... την κατανοήσουμε**»).

Με αυτόν τον τρόπο οι πολίτες οδηγούνται στην κατάκτηση και εφαρμογή της κοινωνικής αλληλεγγύης, που σημαίνει ενεργά να συμμερίζονται οι πολίτες και να στηρίζουν τους υπόλοιπους, όταν αυτό χρειάζεται («**Και η θεώρηση ... κοινωνικής αλληλεγγύης**»). Επιπλέον οι επιλογές αυτές και η αντίστοιχη συμπεριφορά εκ μέρους των ατόμων αφορά και εφαρμόζεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, επηρεάζει και διαμορφώνει τον ατομικό και συλλογικό βίο («**Η δίκαιη αυτή ... ατομικές ή συλλογικές σχέσεις**»).

B3. 1. Λάθος

2. Λάθος

3. Σωστό

4. Σωστό

5. Λάθος

B4. ρυπογόνος → γινόμενο

ανάθεση → νομοθέτας

ένδεια → ξδει

ξέφρενος → σώφρονες

διάστραμμα → άναστρέφεισθαι

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Επομένως ποιος θα αποτολμούσε ,καθώς έτσι έχουν τα πράγματα, να επιχειρήσει μια τέτοια πράξη ; Μου φαίνεται ότι είναι φοβερό εσείς, στους οποίους από την πόλη για όλο το χρονικό διάστημα είχε ανατεθεί να φροντίζετε τις ιερές ελιές, ούτε να με τιμωρήσετε ποτέ μέχρι τώρα με την ιδέα ότι εργάστηκα παράνομα, ούτε να με βάλετε σε κίνδυνο με την ιδέα ότι την έκοψα· ενώ αυτός ο οποίος ούτε τυχαίνει να ασχολείται με γεωργικές εργασίες κοντά ούτε είναι εκλεγμένος επιμελητής ούτε έχει την ηλικία ώστε να γνωρίζει για αυτά τα θέματα, με κατήγγειλε ότι ξερίζωσα την ιερή ελιά από το χώμα.

Γ2. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο ομιλητής για να υποστηρίξει την αθωότητά του εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στο χωρίο: «έν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἔν ἐστι, μιᾷς δὲ ἐλάας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἥν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν». Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι στην περιοχή δεν υπάρχει ούτε ένα δέντρο, υπάρχει ένας περίβολος ελιάς γύρω από τον οποίο υπάρχει ένας κυκλικός δρόμος, όπου κατοικούν γείτονες γύρω γύρω. Είναι σε σημείο αφύλακτο και ορατό από παντού. Κατά συνέπεια, υποστηρίζει ότι θα ήταν αδύνατο να αποτολμούσε κανείς ένα τέτοιο εγχείρημα κάτω από αυτές τις συνθήκες.

Γ3.α. τούτους δ' οἳ οὔτε γεωργοῦντες ἐγγὺς τυγχάνουσι οὔτ' ἐπιμεληταὶ ἡρημένοι

Γ3.β. διαβλήθητι, ἀφανιεῖν, φαίη, περιώκουν.

Γ4.α. οὔσης = γενική απόλυτη χρονική μετοχή στο δημοκρατίας

ἀδικεῖν = τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο ἐξῆν

ἐμαυτῷ = δοτική αντικειμενική στο κακονούστατος

ἐλαῶν = αντικείμενο στο ἐπιμελεῖσθαι

ὥς ἀφανίσαντα = αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας στο με

ἐπιμελητής = κατηγορούμενο στο ὅς

Γ4.β. υπόθεση: εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν(εἰ +οριστική παρατατικού)

Απόδοση: Πῶς δ' ἂν ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου(δυννητική οριστική)

Εἶδος :το αντίθετο του πραγματικού

Υπόθεση : ἐάν μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ᾧ

Απόδοση: Πῶς δ' ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπιχειρήσω τοῦ χωρίου

Εἶδος:προσδοκώμενο

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ Ο.– ΧΑΤΖΗΤΣΟΜΠΑΝΗ Μ.

www.floropoulos.gr